

ŞİİR VE GELENEK ÜZERİNE KONUŞMALAR/dört

Nazım PAYAM

Konuşturan: **Tayyib Atmaca**

Önünüzde tarihi bir kapı var ve siz bu kapıyı elinizde avuç alanınızı aşan bir usta elinde düğülmüş bir açar ile sözün kapısını açtığınızda gelenek ve şiir üzerine döşediğiniz, ruh ve gönül işçiliği ile süslediğiniz şiir otağı nasıl meydana geldi?

Yılların birikimiyle. Ancak bu birikimin ilk sütunları heves, çevre etkisi, çevreyi etkileme, kendinizi keşfetme, esriklik ve yetidir. Şiir, şiir otağınızı kendiliğinden böyle kurduruyor. Bir de bakıyorsunuz ki bütün benliğinizle otağ içerisindeyiz.

Yanınıza genç bir şair adayı geldi, elinde üç beş tane şiiri var ve günümüz şairlerinin parmak izlerini taşıyan ya da taşımayan şiir eskizlerini size sunarak “ağabey bu şiirlerimi bir bakar mısınız, benden şair olur mu?” dedi. Bu şair adayının yol hazırlığı gönül çantasında neler olmalı?

Sabrı, uğraşı, samimiyeti olmalı; bu da yetmez doğuştan şairlik yetisi bulunmalı. Ve unvan almak için değil, şair olmak için çırpındığını hissetmeli, ettirmeli. Zaten bunlar bir iki seans sonrası belli olur. O zaman payımıza düşen neyse; ama dergimizde kendilerine yeni sayfa açarak ama eksikleri işaret ederek gereğini yaparız. Ötesi kendisine kalmış.

Evet, herkesin kendisini dışa vurduracak bir yetisi vardır, herkes mutlaka bir yerlerde görünmeyi arzular. Fakat olmayı/bulunmayı sağlayan asıl unsur yetiyle arzusun izdivacıdır. Arzusuz, yetisiz bir anlık iştahın izdivacına hizmet, kardan adam yapmaya benzer. O da güneşi görünce erir.

Gelenekle gelecek arasında kurulan köprüden elimizi kolumuzu sallayarak geçebilir miyiz? Bu köprüden geçebilmek için hangi çığırardan geçmemiz gerekir?

Geçebilirsin lakin sana ait olmayan başka diyarlara gider, başka kişiliğe bürünür, değersizleşirsin. Henüz ne aradığını bilmeyen tedirgin sıkıntılı bir okur kitlesi edinmen de mümkün. Fakat bu, geriye boşlarla boşuna vakit geçirmekten başka bir şey bırakmaz. Ama köprüden geçmeni sağlayan mecburiyetin varsa donanımın da menzilin de olacaktır. Elbette bunlar da yetmeyebilir. O zaman evvelkilerin heybesine koyduklarını bilmek, güzergâhlarını sınamak, tecrübelerinden yararlanmak zorundasın. Lakinsiz, fakatsız sanat, belli evrelerden geçirtmeden olgunlaştırılmaz sanatçıyı.

Günümüzde geleneksel şiirin memelerinden emmeden modern şiir yazılabilir mi?

Eskiye bilmeden yeniye üretmezsin. Seçeneksiz yeniye üretmeye kalkmak, sanata ve topluma bir dayatmadır. Tahammül dediğimiz şey, dayatmadan nefret eder, dayatılan her neyse onunla inatlaşır. Edebiyatçı okura huzuru, huzursuzluğu hissettirdiğiyle vermeli. Bunun da bir dayanağı olur. Ucu açık zıtlaşmayla kendimizi yormanın gereği yok. Artık herkes, geliştiren, değiştiren yeninin, gelenek üzerinden inşa edildiğini biliyor.

Divan ve halk şiirini tanımadan günümüz”modern şiiri”ni yazarken karşılaştığımız engelleri nasıl aşmalıyız?

Üslubunuzla aşarsınız.

Sözlü bir medeniyetin köşe taşlarını oluşturan şiir nasıl oldu da gönül ve ruh ikliminden uzaklaşarak işi boş kelime yığınlarıyla dolu sadece manası yazanın karnında saklı “şiir” şekline dönüştü?

Öncelikle şunu belirtmeliyiz: Bizi meşgul eden şiir, hakiki şiirdir. Göndermeleri tarih imgeleriyle, kişisel anılar bilinciyle bezelidir. Bezekli, hakiki şiirin de perdeli olması normaldir. Çok zaman onun asıl manasını şairi dahi bilmez. Hem şiir yazmak kadar şiir okumak da bir yeti ister. Bundandır ki gerçek okur seçicidir. Birikiminin ihtiyacıyla bakar şiire.

“Manası yazanın karnında saklı “şiiir”e gelince: Şiiir bir anlık fışkırma, bir anlık esriklik hâlidir.

Esriklik hâli geçince bazen testi, sandık, şamdan, bazen renkler bazen de sesler yerini beğendirmeyebilir size. Bu ilk anın düzenindeki yetersizliği, eksikliği fark etmek şairine düşüyor. Kuşkusuz dağınıklık da bir tercihtir. Ancak dağınık şiirin de çağına bir şeyler söylemesi bir şeyler sezdirmesi gerekiyor. Hep-ten aymazlık olmaz. Eğer şairseniz sizden zuhur edeni öyle bırakamazsınız; bırakırsanız, otağınıza ışık sızmaz. Kapıyı, pencereyi ahenksiz sesler çıkaran kelime yığınyla doldurur, karanlığın hercümercinde boğulur gidersiniz.

Velhasıl sanat, adanmışlık istiyor, uğraş istiyor.

Şiiir bize neyi anlatır?

İnsan hâllerini.

Şiiirde usta çırak ilişkisi var mıdır?

Vardır.

Şair kendi üslubunu nasıl oluşturur?

Değerlerin ve diğerlerinin ayırımına vararak.

Gelenekten habersiz geleceğe şiiri nasıl taşıyoruz?

Taşıyamazsın.

Modern şiir ya da günümüz şiiri deyince neyi anlıyoruz?

Bana hitap edeni, bana kendisini sevdireni, beni ardından sürükleyeni.

Edebiyat dergilerinde şiir “başrol oyuncusu” olarak önyazıdan hemen sonra “cam kenarı”nda yer almasına rağmen neden şiir kitapları basılmıyor, basılsa da satmıyor. Şiiir dergilerin ya da okurun “dolgu malzemesi”mi oldu?

Hayır! Şiiir, dergilerin dolgu malzemesi değil, bilakis hâlâ güvencesi, hâlâ geçerli aktörü. Edebiyat dergisi şairsiz, şiirsiz olur mu? Şair, edebiyat dergisinin atardamarı... Bizde edebiyata eğilim şiirle başlar, ilk adım şiirle atılır. Basılan şiir kitapların satılmayışına gelince; böyle bir geleneğimiz yok. Genel için söylüyorum; biz şiiri ya dergilerde okuruz ya da birilerinden dinleriz. Hoşlandığımız bu. Özelden ise şiir kitabına para veren bin kişiyi geçmez. Onlar da bir kısım öğrenci, akademisi ve şairler.

Şiiir kitaplarının da hikâye, deneme ve roman kitapları gibi çok okunması için özellikle Milli Eğitim Bakanlığının öncülüğünde edebiyat öğretmenlerinin öğrencilerine şiir ezberletmeleri ve şiir kitapları önermeleri şiiri ve şiir kitaplarına açılan kapıyı aralar mı?

Aralar, ama merak ettiğim řu? Acaba edebiyat öğretmenleri edebî eser okuyor mu? Sanmıyorum. Okumayı sevmeyen ve hâlâ beş şıktan hangisinin doğru olduğunu düşünen bir kitle böylesi bir projeyi yürütemez.

Osmanlı Padişahlarının kahir ekseriyeti şiir ya da bir güzel sanatla ilgilendiğinden bir ince ruha sahiptiler. Bundan dolayı içinde yaşamış olduğumuz yüzyıldan önce yaşamış şairler şiirleriyle hâlâ yaşamaya devam ediyorlar. Bu hususta gerek devleti yönetenler gerekse şehir eminlerine reçete olacak düşünceleriniz nelerdir?

İzzetpaşa Vakfının himayeleriyle Bizim Külliye Dergisini çıkarıyoruz. 18 yıl oldu. Bu 18 yıl zarfında Valimiz Sayın Kadir Koçdemir’in dışında yöneticilerden kimse kapımızı çalmadı. Milletvekillerimiz, Belediye Başkanlarımız ise belki adımızı bilebilir, ama řu ankiler de dâhil yerimizi, hanemizi bilmezler. Öyle bir tasa da yok. Sanata, edebiyata mesafeli, senin atmosferini paylaşma gereği duymayan şehir eminlerine reçete sunmak, onlardan bir derman ummak kişilik kaybından başka ne getirir.

Ha! Sanat / edebiyat dalkavukluk için yapılyorsa varıp kapılarını çalalım, eşiklerini aşındıralım...